

TEVFİK FİKRET'İN, "ESAD NECİB" İMZALI YAYINLANMIŞ NESİRLERİ

Erdoğan ERBAY*

Servet-i Fünûn edebiyatının teşekkül ve tekâmülünde ilk sırada yer alan Tevfik Fikret, hem yaşadığı dönem içerisinde, hem de sonraki dönemlerde daha çok şairlik vasfıyla ön plâna çıkmıştır. Fikret hakkındaki bu hüküm, yani onun şairlik vasfının ön plâna çıkması tabii karşılanmalıdır. Zira o, Cenab Şehabeddin'le birlikte Servet-i Fünûn edebiyatının şiir cephesini teşkil ediyordu. Halid Ziya ve Mehmed Rauf'un yeni edebiyat adına nesir sahasında yaptıklarını, Tevfik Fikret ve Cenab Şehabeddin şiir alanında yapıyorlardı.

Tevfik Fikret'in, döneminde olduğu gibi, ondan sonra da şairlik tarafıyla hafızalarda taht kurması, onun nâsirlik yönünü hep gölgede bırakmış, hatta unutturmuştur. Şurası muhakkaktır ki; bir sanatkarı edebiyat tarihi içerisinde gerçek yerine oturtmak için, onun sanatkarlık hayatı boyunca manzum veya mensur ortaya koyduğu bütün eserleri değerlendirilmeli, sanatkâr hakkında verilecek hükümler, ortaya konan bilgiler ışığında vücut bulmalıdır. İşte o zaman sanatkârın gerçek hüviyeti ortaya çıkmış olacaktır. Böyle bir noktada söz konusu, Tevfik Fikret gibi çağını aşan sanatkârlar olursa, yukarıda söylediklerimizin ehemmiyeti daha da artacaktır.

Rûbab şairi hakkında bugüne kadar birçok kitap ve makale neşredilmiştir. Neşredilen çalışmaların ekseriyeti Fikret'in hayatı, sanatı ve manzum eserlerine dâirdir. Ancak onun, sanat, dil ve edebiyat adına kaleme aldığı, hem o devir, hem de bizim için önemli olan nesirleri yeterince ele alınmamış, değerlendirilmemiştir. Fikret'in nesirleriyle ilgili ilk çalışma İsmail Hikmet Ertaylan'ın, "Tevfik Fikret Malûmât'ta" adlı eseridir. İsmail Hikmet, zikrettiğimiz eserine aldığı nesirler hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamış, sadece Fikret'in Malumat'taki yazılarını bir araya getirmekle iktifa etmiştir. Tevfik Fikret'in, nesirleriyle ilgili en kapsamlı çalışma, İsmail Parlatur'un, "Tevfik Fikret-Dil ve

Edebiyat Yazıları” (TTK Basımevi, Ank. 1987, 283 s.) adlı eserdir. İsmail Parlatır, kitabın baştarafına koyduğu yazıda Fikret’in nesirlerini tasnif ederek, nesirler hakkında bir değerlendirme yapar. Biz de, Fikret’in nesir yazılarına dair kısaca fikir beyan etmek ve onun, bugüne kadar gözlerden kaçmış, bilinmeyen bir kaç nesir parçasını ilâve ederek yukarıda zikrettiğimiz çalışmalara katkıda bulunmak arzusundayız.

Makalemizde, Tevfik Fikret’in Servet-i Fünûn’da “Esad Necib” imzasıyla yazdığı, ancak bugüne kadar bilinmeyen nesirlerini ve genel olarak Fikret’in neden nesri tercih etmediği konusundaki mütalaalarımızı beyan etmeye çalışacağız.

Tevfik Fikret, Servet-i Fünûn şairi olmadan önce, devrin önde gelen mecmuaları Mirsâd, Malûmât ve Maârif’de, Servet-i Fünûn’da yazdığı mensur yazılarının temelini hazırlamıştır. Malûmât ve Maârif’de başladığı yazıları, Servet-i Fünûn’da “Musâhabe-i Edebiyye”, Tarîk Gazetesi’nde “Hafta-i Edebî” sütunları altında, daha da sürat kazanarak devam etmiştir. Bu yazıların büyük çoğunluğu, Fikret’in, geçmişte, kendi devrinde ve gelecekte sanat, dil ve edebiyatın nasıl olması gerektiği üzerine düşüncelerini ihtiva etmektedir. Burada Fikret’in, sanat, dili ve edebiyat üzerine düşüncelerini münakaşa etmek durumunda değiliz. Özellikle ele alacağımız taraf Rûbab şairinin edebî denemeleri ve hikâye niteliği taşıyan yazılarıdır. Onun bu türlerdeki muvaffakiyeti ve Fikret’in, kabiliyeti olduğu halde şiirin yanında neden nesre de ağırlık vermediği meselesi üzerinde duracağız.

Evvela Fikret’in, neden nesri tercih etmediği meselesini ele alalım. Fikret, neden nesir değil de nazmı seçmiştir? Nesirden kastımız, yine tekrar edelim, edebî denemeler ve hikâye niteliği taşıyan yazılardır.

Tevfik Fikret, Servet-i Fünûn’da neşrettiği, “Nazım mı Güçtür Nesir mi?”¹ adlı yazısında, nazımla nesir arasındaki farkı, nazım ve nesir yazmanın zorluklarını ortaya koyarken, kendisinin neden nazmı tercih ettiğini ima yoluyla anlatır. O, nazım mı güç nesir mi?

¹ Servet-i Fünûn mec., nr. 303, 19 K.evvel 1312/ 30 Aralık 1896, s. 259-262.

sualine karşılık, “Güzel olmak şartıyla ikisi de güçtür hükmünü vermek istiyor. Fakat tereddüd ediyor; tereddüdünde isâbet ediyor; zira güzel olmak şartıyla nesir şüphe yok ki nazımdan güçtür” dedikten sonra, nesrin nazma göre neden güç yazıldığını şu cümlelerle dile getirir: “Şimdi siz de bu hükmü kabûlde tereddüd buyuruyorsunuz değil mi? Eğer öyle ise haksızsınız; emin olunuz ki nesir nazımdan güçtür. İsbâtı pek kolay: Kendinizce bir zemîn-i münâsip intihâb edin, onu bir kerre nazmen, sonra da nesren-fakat itinâ ile- ifâde etmek isteyin; görürsünüz ki manzûmeniz hâl-i hâzırı ile bilâ-tashîh ve ta’dîl tab’ınızı hoşnûd ettiği halde makale-i mensûreniz hoşunuza gitmek, vicdânınızı hakkıyla memnûn etmek için daha bir çok tayy ve ilâveye, imhâ ve inbâta muhtâcdır..nâkîsdir. Bazen o tağyîrâtı da yaparsınız da noksanını yine ikmâl etmiş olamazsınız.”

Peki, bir hali, bir durumu ve bir hissi ifade etmede, nazımla nesir arasında ortaya çıkan farklılığın sebebi nedir? Nazmen söylenen şeyler, insan ruhunu ve vicdânını hemen memnun ederken, nesir halinde ortaya konan eserler neden aynı tesiri ifa edememektedirler? Fikret’e göre sanat, “tekellüften başka bir şey değildir”. Kendisi bizzat tekellüf olan sanatı, bir daha süslemeye kalkmak, sanatı benliğinden uzaklaştırmak anlamına gelecektir: “Malûmdur ki insan ne kadar ciddî olsa yine az çok âlâyîşten hazzetmemek mümkün olamaz; ‘itinâ’ nefsin başlıca hassalarındandır. Ekseriya ufak bir eser-i tekellüf bir şeyi bize beğendirmeye, sevdirmeye kifâyet eder, hattâ nefsin bu meyelân-ı tabî’îsi nazar-ı itibâra alınacaktır ki san’atta tekellüf menedilmiştir. San’at esasen tekellüften başka bir şey olmadığı için bunda bir tekellüf daha etmek bittabi fazla olur. Halbuki o yolda bir memnû’iyyet olmasaydı beşeriyet tabî’î olan bu itinâ-pesendiliğiyle, hiç şüphe etmeyiniz ki, san’atı uğraşa uğraşa nihayet bir tekellüf-i mahz hâline getirirdi. Bazen ehemmiyet verdiğimiz öyle şeyler vardır ki kıymeti yalnız üzerine sarfedilmiş olan dikkat ve külfetin bahâsıdır.”

Nesir yazmanın zorluğunu, insanoğlunun tabiatında varolan ‘itinâ’ sevdasıyla beraber, nesre yüklediği dikkat ve külfetle nesri

benliğinden uzaklaştırmasına bağlayan Fikret, nazmın, nesre göre insanı daha çok ve daha çabuk memnun etmesini, vezin ve kafiye'nin nazma getirdiği ahenge bağlar: "Bu hakikat kabûl olununca manzûmenizin sizi nesrinizden daha evvel memnûn etmesindeki hikmet kendiliğinden anlaşılır. Nazmı kolayca sevdiren şey onu ilk nazarda güç zannettiren vezin ve kafiye külfetidir. Ne kadar basit bir sebep! Nazmın fikre ait bir çok nevâkısı bu güçlükler sâyesinde karîn-i afv ü ma'zeret olur. Nesirde haşiv nâmı vererek sözlerinizin arasından taretmeğe kalkıştığınız fazalâtın emsâlini nazmda-bittabi iyi tertîb edilmiş olmak şartıyla- levâzım ve mütemmimât-1 kelâmdan addile ibkâ ve muhâfazaya çalışırsınız ve bunu tabî'atınızın sevkiyle bilâ-te'emmül ve gayr-ı ihtiyârî bir sûrette yaparsınız."

Tevfik Fikret, nazım ve nesir hakkında yukarıda zikrettiğimiz görüşleri beyan ettikten sonra, nesrin nazma göre daha zor olduğuna dair şunları söyler: "'Nazım nesirden kolaydır' mütâla'ası-tekrara hâcet olmasa gerektir ki- nazmın da nesrin de kıymet-i sahîhasını bilenlere göre doğru olur; maamafih 'Nazım toplu, nesir dağınık söz demektir; toplamak dağıtmaktan elbette güçtür!' iddiâsında bulunanların nazariyyeleri kim bilir? belki daha ziyâde kabûl ve itimâda şâyândır."

Rübâb-ı Şikeste şairi, tabiatın güzelliklerini, gariplik ve perişanlıklarını anlatmada nesre nisbetle nazmı daha muvafık bulduğunu, bu muvafakat nedeniyle bütün edebiyatlarda en güzel eserlerin manzum halde meydana getirildiğini belirtir. Bu hususu, "Lisân-ı Şiir"² adlı yazıda şöyle dile getirir: "Ma'lûmdur ki şiir bazılarımız tarafından elân tarz-ı hâssül'l-hâss-ı belâgat addedilmek istenilen nazma münhasır ve müftekır değildir. Binaenaleyh lisân-ı şiir denildiği zaman mutlaka kelâm-ı mevzûn anlaşılacak iktizâ etmez. Şu kadar ki vezinli sözler rûhun her türlü harekât ve ihtizâzâtını mümkün mertebe izhâra; tabî'atın güzelliklerini, garipliklerini, perişanlıklarını-nesre nisbetle daha ziyâde muvâfakat ve muvaffakiyetle- taklîd ve iş'âra müsta'id

2 Servet-i Fünûn mec., nr. 267, 11 Nisan 1312/ 23 Nisan 1896, s. 98-99.

olduğundan her kavmin üdebâ ve şuarâsı en şedîd, en ulvî, en rûh-perver hislerini nazmen ifâde etmişler; yani en güzel şiirlerini manzûm söylemişlerdir. Bunun için (lisân-ı şiir) tesmiye etmek istediğimiz o tavr-ı belâgata ekseriyyetle manzûmâtta müsâdif oluruz."

Tevfik Fikret'in, nazımla nesri mukayese ile nesri daha zor, nazmı daha kolay, ancak ruhun incelik ve hislerini, ruhun kıvrımlarını nesre göre daha güzel ifade etme kabiliyetine sahip olduğu fikrine temastan sonra, onun nazmı neden tercih ettiğini ortaya koymaya çalışacağız.

Fikret, yeni bir edebiyatın temsilcisi olarak, yeniliklere, uygulama sahası olarak şiiri seçmiştir. Çünkü kendisine gelinceye kadar-Tanzimat edebiyatını istisna kabul edersek- edebiyatımızın temel taşını manzum eserler teşkil ediyordu. Dolayısıyla yeni bir edebiyatın teşekkülü için, yeniliklerin yeni bir dil ve formla ifade edilmesi gerekiyordu. İsmail Hikmet Ertaylan, Fikret'in nesir yönünden güçlü bir kaleme sahip olmasına rağmen, neden nazmı tercih ettiğini şu cümlelerle izah eder: "Fikret, bu yazılarında göstermiş olduğu muvaffakiyete rağmen, nazmı nesre tercih etmişti. Çünkü yapmak istediği yenilikleri tatbik edeceği sâha nazım sâhasıydı: Vezin, şekil, kafiye, tertîb, vahdet-i mevzu', şiir dili..."

Fikret'in nesri çok kuvvetli idi. Eğer nesir yazmakta devam etmiş olsaydı, hiçbir nâsir arkadaşından geri kalmayacaktı, belki çok daha ileri gidecekti. Kuvvet, şiddet-i ifâde, hassâsiyet, tabiiyyet...gibi hasletler Fikret'de fitrî meziyetlerdendi"³.

Tevfik Fikret'in, nesir yerine nazmı tercih edişinin diğer önemli bir nedeni de kanaatimizce, Fransız edebiyatından tanıdığı ve okuduğu insanların ekseriyyetle şairlerden müteşekkil olması idi. Çünkü o, Fransız nâsirlerinin ancak birkaçını tanımaktaydı. Fransız nâsirlerini tanımaması ve nesir alanındaki gelişmeleri takip edememesi de Fikret'in fazla okuyan bir insan olmamasından kaynaklanmaktaydı. Fikret'in az okuduğunu ve tabiatından gelen

3 İsmail Hikmet Ertaylan, 'Tevfik Fikret Ma'lûmât'ta, Tevfik Fikret Derneği Yay., İst. 1965, s. 32.

kabiliyetle Türk şiirinde yeni bir çığır açtığını, Halid Ziya şöyle anlatmaktadır: “O yargıdayım ki-bu yargıda yanılmadığıma ileriye ilişkin gözlemlerimde tam kanıya vardım- Tefvik Fikret pek az okuyan bir şairdir. Fransız edebiyatının son evrelerini izlediğine ilişkin bir belirti görmedim; öyle anladım ki Victor Hugo ile Lamartine’den sonra daha yenilerini belki rasgele ve pek az görmüştür. Hele düzyazı dünyasındaki tanışıklığının pek sınırlı olduğunu kendisi söylemişti”⁴.

Halid Ziya’ya göre, Tefvik Fikret, malzemesi başka yerden gelen bir yolu, yani nesri seçmek yerine, malzemesi kendisinden, kendi kültüründen gelen şiiri seçmiş, sanatkar dehasını şiir yönünde kullanmıştır: “Türk şiirini o zamana kadar ulaşamadığı temizlik ve düzgünlükle doğruluğa erdiren, duymakta, görmekte o zamana kadar duyulmamış, görülmemiş yeniliklerle Türk Duygusallığı’na bütünüyle başka ufuklar açan Tefvik Fikret, bunları bulmak için dışa bakmaya gerek duymamış, gözlerini kapamış ve bütün sanatının yaratıcılıklarını kendi özbenliğinin kaynağında bulmuştur”⁵.

Servet-i Fünûn edebiyatının usta yazarlarından Mehmet Rauf da, Tefvik Fikret’in az okuduğunu ve Fransız nesir yazarlarını hiç tanımadığını şöyle anlatır: “Fikret kadar az okuyan bir şair bilmem mevcut mudur? Biz kendisini tanıdığımız vakit, yani Servet-i Fünûn’un ilk günlerinde o Fransız şairlerinden yalnız François Coppeé’yi biraz tanımakta idi. Onun musavver bir temsili, Alfred de Musset’nin keza musavver bir temsili (bunları da mutlak resimleri için almıştı) bir Madam Bovary bir kaç me’nûs risâle ve mecmua. İşte kütüphanesindeki Fransızca eserleri bunlardan ibaret idi”⁶.

Servet-i Fünûn şairinin neden nesri tercih etmediğini kısmen de olsa değerlendirdikten sonra, onun nesirlerine geçiyoruz. Tefvik Fikret, Servet-i Fünûn başyazarı ve edebiyat sütununun sorumlusu olmadan önce Mirsâd, Malûmât ve Maârif mecmualarında hem şiir,

4 Halid Ziya Uşaklıgil, Kırk Yıl, İst. 1987, s. 428.

5 Halid Ziya Uşaklıgil, a.g.e., s. 428.

6 Mehmed Rauf, “İlk Temaslar”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, nr. 1, 1 Eylül 1339/1923, s. 6-8.

hem de nesir yazıları yayınlamıştır. Servet-i Fünûn’daki sanat, edebiyat, dil ve kültür üzerine yazdığı “Musâhabe-i Edebiyye”ler, Tarık Gazetesi’ndeki “Hafta-i Edebî”ler, edebî değerlendirmeler ve mektuplar bir yana bırakılırsa Fikret’in, edebî deneme ve hikâye diyebileceğimiz tarzdaki yazıları fazla bir yekûn teşkil etmez. Servet-i Fünûn’a gelmeden önce Malûmât’ta yayınlanan nesirleri hariç, Maârif’tekiler, bir hikâye niteliği taşımaktadır: “Fikret, Servet-i Fünûn hareketine katılmadan önce kaleme aldığı yazıları Malûmât ile Maârif’te yayımlamış. Bu yazılarda o, genellikle sanat ve edebiyat üzerinde duruyor, yer yer de edebiyat dilinin nasıl olması gerektiğini dile getiriyor. Öte yandan bu dönem yazıları arasında en dikkate değer olanı Vâlidelik adlı Maârif (no: 186-191) dergisinde çıkan edebî denemeleridir. Bu yazı dizisi aynı zamanda bir hikâye niteliğini de taşıyor”⁷.

Tefvik Fikret, edebî deneme ve hikâyelerinde Servet-i Fünûn şairi olarak şiirde kullandığı dilin tam aksine sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Maârif mecmuasında yayınlanan ve hikâye niteliği taşıyan “Vâlidelik” adlı yazı, konu itibarıyla Tanzimat’tan sonra edebiyatımızı istila eden “verem edebiyatı”nın bir nümunesi olarak alınabilir. Çünkü hikâye, baştan sona kadar, vereme duçar olmuş çocuğu karşısında hiçbir şey yapamayan bir annenin feryatlarıyla doludur. “Vâlidelik” adlı hikâye, Tefvik Fikret’in psikolojik olarak iyimserlikten kötümserliğe geçiş devresine ait bir eser olması bakımından da dikkate şayandır. Zira Fikret, 1896 tarihinden itibaren dünyaya karşı kötümser bir tavır takınmaya başlamıştır. Hem bu dönem şiirlerinde, hem de bu nesir yazısında, onun değişen ruh halini bulmak mümkündür.

Fikret hakkında yayınlanan kaynaklarda bulunmayan, onun, “Esad Necib” müstear adıyla kaleme aldığı ve bugüne kadar gözden kaçmış nesirleri ise şunlardır: “Tarlada”⁸, Meftûr-ı

7 Kâzık Yetiş, Tefvik Fikret-Dil ve Edebiyat Yazıları, Ank. 1987, s. VII.

8 Servet-i Fünûn, nr. 433, 17 Haziran 1315, s. 262-264.

Gayret”⁹, “Senin İçin”¹⁰, “Güzelliğin”¹¹. Bu yazılardan, “Güzelliğin” ve “Senin İçin” birer deneme, “Tarlada” ve ‘küçük hikâye’ başlığı ile yayınlanan “Meftûr-ı Gayret” hikâye niteliği taşıyan yazılardır. Deneme mahiyeti taşıyan yazılarda, güzellik ve sevgili mevzuu işlenmiştir. “Tarlada” adlı hikâye, Servet-i Fünûn şairinin sosyal konulu şiirlerini hatırlatmaktadır. Zira hikâyede; yazın kavurucu sıcağı altında tarlasından mahsûl almak isteyen, ama verimli ekin olmadığı için ektiğini dahi biçemeyen, bütün bunlara karşılık tevekkülü elden bırakmayan köylüleri tasvir etmektedir. “Meftûr-ı Gayret” adlı küçük hikâyede ise, bir Anadolu çocuğunun okuyup doktor olduktan sonra büyük şehirde yaşadığı kimlik bunalımı işlenmektedir.

Şimdi, Tevfik Fikret’in, “Esad Necib” imzasıyla Servet-i Fünûn’da neşrettiği ve bugüne kadar bilinmeyen nesirlerini veriyoruz.

Tarlada

Oraya çıkıncaya kadar üç yerde durmuş, etrafı seyrederek dinlenmiş idim. Takip ettiğim araba yolu keyfi inhinâlarla tozlu ağaç kümeleri arasında batıp çıkarak bir tepeciği aşılıyor, sonra biraz daha gidip yeşillikli iki sırt arasından bir daha görünmemek üzere kayboluyordu. İki gündür usanmak bilmez bir taannüdle esen lodos yakıcı nefesleriyle her yeri kurutmak lâzım gelirken, geçtiğim yerlerde kayaların kenarına sığınmış, pırnalların, böğürtlenlerin dikenli gölgelerinde gizlenmiş sarı, mor, hatta bazan pembe, mai yaz çiçeklerine tasâdüf ediyor, bunlardan toplamak için büyük bir hâhiş duyduğum halde eğilip koparmaya üşeniyordum. Sıcaktı. Vücûdumda bir sıklet vardı ki yorgunluğa benzemiyordu; oturmak değil, fakat yürümek istiyordum. İstiyordumki ben öyle ayakta hiç bir hareketsiz, hatta yere basmayacak, hatta yerimde durmak için zerre kadar ihtiyâr sarfına lüzûm görmeyerek, uyuyormuşum gibi bî-

9 Servet-i Fünûn, nr. 436, 8 Temmuz 1315, s. 310-313.

10 Servet-i Fünûn, nr. 440, 5 Ağustos 1315, 375.

11 Servet-i Fünûn, nr. 448, 30 Eylül 1315, s. 83-84.

haber kalayım; ve bir nefes, bir rüzgâr, hâsılı göze görünmez bir kuvvet beni hiçbir tarafımdan tutmayarak alıp götürsün; onun kanatları arasında kayıp gideyim; fakat hep bu yoldan, bu ağaçlıklı, bu güzel manzaralı yoldan gideyim. Ah, bu yolu o kadar beğeniyordum ki işte bütün ağırlığımla tozlarına bulanmakta devam ediyordum.

Rüzgâr artık büsbütün susmuştu; ağaçlar, çalılar hep uyumuş, derin bir uykuya dalmış gibiydiler. Bu sükûnet-i meyyite üzerinde böceklerin kesik, bî-tâb enînleri iştiliyordu.

Tepeden bakılınca ta uzakta, sanki altından itilerek kabarıyor zannolunan dolgun açık mai bir satıh ile, deniz iki taraf sahillerini teşkil eden tepelerden taşıp dökülecek gibi görünüyordu. Bütün manzara yükler altında ezilmiş bir hayvan düşkünlüğüyle câlib-i merhamet, sâkin, duruyordu. Toprakların üstünde harâretin titrediğine dikkat ettim; şeffâf bir ihtizâz-ı buhâr ki ekseriyâ kızgın demirlerin etrafında, kış günleri sobalarımızın, mangallarımızın üzerinde fark olunur.

Ortalık yanıyordu. Bu yanıp tutuşan havanın altında beş erkek terden parlayan esmer alınlarını güneşten kaçırmak için toprağa eğerek son demetleri bağlamakla meşgul idi. Sapların kısılgından, demetlerin cıızlılığından anlaşılıyordu ki mahsul bu zavallı alınların buruşğunu açacak kadar bereketli olmamış. Tarla orakların ağzından, beğenilmediği için yarı çiğnenip atılmış bir lokma gibi çıkmıştı: Ötesinde berisinde kesilmeyerek yalnız kırılıp devrilmiş saplar, bazan kökleriyle beraber sökülmüş, sonra demetlere katılmayarak bırakılmış, atılmış ekinler görülüyordu. Belli idi ki çiftçiler mahsullerinden memnun değillerdi. Bu onlar için boş bir yorgunluk, bir angarya olmuştu. İstemeye istemeye biçmişler, yine istemeye istemeye topluyorlardı; ve sâkit idiler. Ben bu sükûtu merak ediyor, bunu yorgunluklarına mı yoksa me’yusiyetlerine mi vermek lâzım geleceğinde tereddüd ediyordum. Biçareler kim bilir kaç gündür uğraşıyorlardı; tarla büyüktü, epeyce geniş olan tepenin bütün bir sırtını kapladıktan sonra düzlükte de birçok yayılıp gidiyordu.

Baktım: Ter içinde kavrulan şu yüzlerin hiçbiri böyle bir toprağın sahibi olacak kadar bahtiyâr görünmüyordu. Bunlar burada hep başkaları için yoruluyorlar, terliyorlar, ölüyorlardı. Bu kocaman tarlayı-ihimâl ki böyle bir yerde bir tarlası bulunduğundan haberi bile olmayan- bir vâris-i tâliin hesabına ekip biçmişlerdi; ihtimâl ki bunu ondan istîcâr edip kendi hesaplarına ekmişler, fakat heyhât! İşte ziyandan, ye'sden başka bir şey biçememişlerdi...

- Zıyan, ye's...diyordum, işte mâder-i tabîat yavrularını böyle besliyor; zâlim nine!

Sonra teessürâtımı başı boş cereyana bırakarak fikrimden ziyade kalbimle düşünüyordum:

- Zavallı çiftçiler!.. Alınlarının teriyle suladıkları şu topraktan alabildikleri mahsule bak. Bununla şu beş ağız, şu beş hayat, şu beş ayrı vücûd doyacak; ya onların aileleri, ya o çoluk çocuk?.. Tevekkeli mi hepsi çırıl çıplak, ayaklarına giyecek bir çarık bulamazlar. Çiftçi, çiftçi... Biz de sanırız ki çiftçiler mesûddur, her toprağı kazan altın bulur. Haniya, o altınlar nerede? Şu kırık dökük, ölgün, yerlerde sürünen başaklar mı? Fakat onlar çiftçiler için değil şairler için altındır. Hazineslerini gaddar bir kıskançlıkla göğsünde sıkıca taş yürekli tabîat, bu hasis sermayedâr onlara gıdadan ziyade zehir veriyor. Daima pek yüksekten uçan bulutlar da insafsız: Onlar da şu siyah toprağın eşi; onların da biçarelere merhameti yok, hiç yok. Şu bir avuç ekin bile, zanneder misin ki toprak onu çiftçi memnun olsun diye veriyor? Nerede? Bu kendisi için bir ihtiyaç, o ihtiyacını def ediyor. Çiftçi onun fahrî hizmetkârı; bir nimet diye kestiği, kaldırdığı sararmış başaklar toprağın, artık solup yıprandığı için, başından atmak istediği süslerden başka bir şey değil; o kaldırmasa bu kendi kendine çürütüp mahvedecek... Zaten şu alemde mahv olmaktan hakîkî ne var?

Tarlaya doğru ilerlemiştim. Şimdi rençberlerden biri elindeki çakmak taşıyla çarığının kenarına bir delik açmak için uğraşıyordu. Bu karanlık bakışlı bir ihtiyar idi. Biçare o kadar yorulmuş idi ki kaba şişkin parmakları arasında taş parçasını güç zabtediyordu. Çarığın katı derisi üzerine bunu ağzında ıslatarak sürüyor, sürüyor, bazan elinden kaçırarak tekrar başlıyordu. Bir bıçağı olsa bu

zahmeti çekmeyecekti. Halbuki ben kendisini sıkıntıdan kurtarabilir, ben kendisine pek güzel muavenet edebilirdim; yanımda keskin bir çakım; cebimde ona hiç olmazsa bir haftalık istirahat-i hayat temin edecek param vardı. Fakat cesaret edemedim; işini o kadar sabır ve tevekkülle görüyor, yüzünde öyle bir ciddiyet-i istiğnâ dolaşıyordu ki cesaret edemedim; para değil çakımı vermekten çekindim; bu ufacık iyiliği yapabilmek, o kadar arzu ettiğim halde, mümkün olmadı.

Akşam olmuştu. Bugünümden hiç memnun değildim. Güneş de benim gibi dargın dargın, kırmızı bir toz yığını arasında ufuktan kayboluyordu. Ortalık hâlâ serinlememiş, mevcûdâtı müz'ic bir hummâ içinde uyutan ağırlık biraz olsun eksilmemişti. Çiftçiler artık çalışmıyorlardı. Gurûbun son aydınlığı küme küme tarlayı benekleyen demetleri kızıl bir yaldızla tezhîb ediyor; kümelerden uzun uzun mor gölgeler akıtıyordu. Rençberlerden biri dizlerini yere koymuş, büyük bir destiyi boğazına boşaltırken az ötede bir diğeri kollarını açarak geriniyor; bu iki vücut ufkun şimdi mahûf bir boşlukla yanan zemîn-i hûnîni üzerinde siyah bir heykel gibi büyüyordu.

Beride, ihtiyar uğraşa uğraşa çarığıyla başa çıkmıştı; açtığı delikten sıırımın bir ucunu zorla geçirerek bağladı. Başka bir taşla düğümü biraz yumuşattı, ezdi. Sonra gülümseyerek bana baktı. Sarı, toprak renginden bir ter boynunun damarları arasındaki oluklardan göğsüne akıyordu. Oh, bu göğüs; bunda öyle kırçıl bir hal vardı ki! Nefes aldıkça bir körük gibi kalkıp inen göğüs tahtasını kılız, fakat yanık, buruşuk bir deri örtüyordu. Seyrekçe kır sakalının altından sızarak inen ter damlaları bu derinin üstünde birkaç mecra bulup yayılıyor; aşağı doğru, gömleğinin kırmızı yün kuşakla sıkılmış yakasının içine süzülüyordu.

Çarığımı giydikten sonra bir daha yüzüme baktı. Yine gülümsüyordu. Galiba dalgın dalgın kendisini seyredişim tuhafına gelmişti. Dedi ki:

- İşte böyle, evlad, taşla da iş görülüyor...

Bu sözü derhal tefsir ettim:

- "Aç kalmamak için taş da yenir" demek istiyor, hakkı var! dedim; fakat ne için aç kalıyor? Tabiat çocuklarını beslemeli değil mi? İnsaniyet kendi efradını, kendi evladını doyurmalı değil mi?.. Ah biçare çiftçi, sen de mesut değilsin; senin de acıların, senin de açlıkların var. Ya biz geh sizleri bahtiyar sanırız; ya biz geh dağdağa-i medeniyeden yorulan ruhumuzu dinlendirmek ihtiyacını hissettikçe sizleri, sizlerin evsaf ve kâni'-i hayatınızı düşünür, "ah bir tarla, bir saban, bir ağıl, bir yurt!" diye sayıklarız... Demek siz de bizim gibisiniz; demek sen de benim gibisin, ihtiyar, öyle mi?

Tekrar ettim:

- Öyle mi, baba?

Çiftçi şaşırılmış, bakınıyordu. Bu nâgehânî sualime biçare ne cevap verebilirdi! Şüpheyi düşürmemek için konuşmaya başladım:

- Bu yıl ekinler pek iyi değil, öyle mi baba?

Cevap verdi:

- Niçin, Allah'a bin şükür, ekinlerde ne var ki?..

Mu'tekid, mutmain bir inbisat ile yine gülümsüyordu. Artık bu sözü, bu itirâf-ı saâdeti de kendi acılıklarım, kendi karanlıklarım ile tefsir etmeye, karartmaya acıdım. Adamcağız görülüyordu ki hoşnuttur.

Şimdi gözümde demetler kabarıyor, kabarıyor; tarladan mesut bir feyz ve bereket taşıyordu. Evime, elimde büyük bir deste başakla döndüm. Yolda üşenmemiş, bütün o dikenler arasında gülen çiçeklerden toplayarak demete ilâve etmişim.

18 Haziran 1315

Esad Necîb

-Küçük Hikâye-

Meftûr-ı Gayret

Arkadaşları karanlık bir sükût içinde onu dinliyorlardı. Kıraathanenin kuytu, تنها bir köşesinde oturmuşlardı. Orada, başlarının üstünde birbirine geçirilmiş halkalarla bir tabaka-i kesîfe halinde bulutlanan sigara dumanlarını bazan elleriyle yırtıp dağıtarak, bir saatten beri konuşuyorlardı. Önce herkes fikrini söylemiş, herkes onu biraz sükûna, sükûn ve tahammüle davet

etmişti. Fakat o kabul etmiyor, cemiyet mevki-i zelîlinin lisân-ı teşekkîsine iâre ettiği serbâzlıkla bütün söylenen fikirleri alaya alıyor, sonra hepsine birden yalnız bir kelimeyle cevap veriyordu;

- Bilmezsiniz...

Bilmiş olsalar bu kadar ısrar ederler miydi?.. Hem onlara ne oluyor, cezasını o kendi çekecek değil mi?

- Cezamı ben çekecek değil miyim? Ben çekmiyor muyum?.. Fakat siz bana acıyormuşsunuz; siz benim arkadaşım, kardeşim imişsiniz; benim bu halim size dokunuyormuş; siz buna tahammül edemezmişsiniz...Pek güzel, insaniyetinize teşekkür olunur; sefaletlerimden müteessir olunuz bana teselli veriyor; sizde felaketime ağlayan kalpler buluyorum, benim dökeceğim yaşların bir parçasını siz döküyorsunuz... Pek güzel, mürüvvetinizin minnettariyım, size ilelebet medyûn-ı şükrân kalacağımı temin edebilirim. Lâkin merhamet buyurun, nasihat istemem. Hepimiz bir mektepten çıktık, hepimiz aynı kitapların mahsûl-i meşbû'uyuz; hepimiz böyle mevkilerde kullanılacak lisânı, söylenecek sözleri aynı ağızdan öğrendik. İster misiniz, şimdi her birinizin ayrı ayrı bana hitabedeceğiniz mevâ'izi ben size irâdediveriyim; hem de bir noksansız, satırı satırına, harfi harfine!

Başını açmıştı. masanın üzerinde duran soğumuş çay kadehini ikide bir eline alarak dudaklarına götürmeden yine tabağına bırakıverdi. Gittikçe acılaşan bir edâ-yı teezzî ile dudaklarını bükerek, alınının buruşuklarına derin katmerler ilâve ederek, artık hiç kimseye hitabetmiyor, kendi kendine söyleniyor gibi devam etti:

- Evet, mektep, kitaplar... Hep kabahat beni mektebe verenlerde, o kitapları okumak için, okuyup adam olmak için beni çobanlığımdan ayırıp mektebe verenlerde değil mi? "Ak sabanın Halil" olmak benim neme elvermiyordu? Köyümüzde kim açlığından ölmüştü? Başiboş taneler gibi yer, içer, koşar, gezerdim. Şimdi insan gibi aç kalıyorum. Yatacak yerim yok. Sebebi? Çünkü okudum, âlim oldum, a'lem oldum; çünkü okuduğum kitaplar beni hayvanlıktan kurtardı, adam etti. Artık yiyecek yemek beğenmiyorum, yatacak yer beğenmiyorum, yapacak iş beğenmiyorum, sanat beğenmiyorum, meslek beğenmiyorum, yol

beğenmiyorum, adam beğenmiyorum, arkadaşı beğenmiyorum, hatta kendimi beğenmiyorum... Hayır, hayır, yalnız kendimi, kendi benliğimi, kendi benliğimin benliklerini beğeniyorum; kendi kendime o kadar büyük görünüyorum ki cesametimin, azametimin, azamet-i ilmiyemin altında her şey, bütün hilkat, bütün mevcûdât eziliyor; bütün âlem eziliyor. Sonra, tabîi etrafımda hiç bir şey göremiyorum, hiç bir şey bulamıyorum, yalnız ve aç kalıyorum. Evet, aç... hani, o bana büyüklükler, yükseklikler, saâdetler, cennetler va'deden fen ne oldu? Hani o cennetler, o saâdetler nerede?.. Ben sabanımın başında kalsaydım toprakla doyardım; kitaplarımın arasında en nefis yemeklerden tiksiniyordum. Şimdi kitaplarım da beni doyurmaktan aciz; onlar da, o yalancı hakikat dellâlları da beni tenfir ediyor. Fen... Büyük fen, büyük asrın büyük mucizesi!.. Buharlar, elektrikler, balonlar, keşifler, ihtirâ'lar... Hiç bir devr-i medeniyete, hiç bir cemiyet-i medeniyeye nasib olmamış nimetler, bahtiyarlıklar... Haniya, nerede bunlar; bu parlak müjdeler, bu müzebebe ve'dler, ümidler, hayâller, velveleler, şaşaalar; bunlar hep yalan, hep gösteriş, hep i'lân mıydı? Zavallı insanları aldatmak, onları daha zavallı etmek için tasnî' olunmuş, süslenmiş, yaldızlanmış terkîblerden başka bir şey olmayan saâdet-i medeniye, saâdet-i fenniye; ah bu aldatıcı, bu gaddar kelimeler!.. İşte inanmıyorum, ey fen! Senin hiç bir va'dine, hiç bir sözüne, hiç bir hakîkatine inanmıyorum; aldanmamak için, aldanıp muztarip olmamak için sana inanmayacağım; balonlarının boş nümâyişi, fonograflarının o mezardan çıkıyor gibi hırlayarak, boğularak çıkan muğfil şamataları, iniltileri beni aldatamayacak, inandıramayacak. Büyüklüğün varsa senin olsun; gazetelerinin, kitaplarının, kütüphanelerinin, mekteplerinin olsun; ve hepiniz benden uzak olunuz, hepiniz!.. Arkadaşlarına söyleyerek: - Biliyor musunuz, bütün fen kitaplarımı siyah tüllere sardım, odamın bir köşesinde siyah bir dolabın içinde kapalı duruyorlar. Bazı akşamlar oradan, o sandûka-i matemden zehirli bir duman çıktığını hissediyorum; bu duman, bu rûh-ı habîs beni boğacak. Bir gece bakacaksınız ki doktor Halil Ahmed yatağında mahnûkan yanıyor, dumandan boğulmuş; halbuki odada dumana benzer bir şey yok. O zaman hall-i şüphe

etmek için beni boğan o kitaplara, o zehirli siyah kitaplara, yine onlara koşacaksınız. Oh, koşunuz, koşunuz; siz onlara, onların yalanlarına koşarken ben artık kurtulmuş bulunacağım.

Refikleri gülümsüyorlar, şimdi hummâlî bir talâkatle fenne lügatler yağdıran bu dudakların ra'ş-e-i heyecanı karşısında susarak gülümsüyorlardı. Bu tebessümde bir şîve-i merhamet vardı, ona acıyorlardı; onu harîs, mütekebbir, inatçı, mübâlagakâr, sipehbîn bir tabîat olarak tanıdıkları halde yine acıyorlardı. Ve bütün bu kusurlarıyla beraber o hakîkaten acınacak halde idi: Anadolu'da köyünü terk ettiği günden Rüşdiye-i Askeriye'de, İdâdiye'de, sonra Tıbbiye'de şehâdetnâmesini alıp çıktığı dakikaya kadar tahsilin yalnız ümid-bahş parıltılarıyla gözleri dolmuş; bir doktor şehâdetnâmesinin tarîk-i terakkîde adımlarına vereceği genişliği, sürati düşünmüş; kılıcının, düğmelerinin şaşaası arasından müzehheb ve mütebessim bir âtînin tele'lü'-i sihr-âmîzine karşı hayatta hiç bir karanlık nokta, hiç bir donuk çehre görmemiş; ta köyünün balçık sıvalı damlarından koparıp getirdiği hırs-ı ikbâl ve menfaat bur mutantan ümidlerle vüsatlenerek ona fennin zemîn-i rasîni üzerinde metîn ve müzeyyen bir kâşâne-i âmâl-i muvaffakiyet kurmuş; harîs ve anûd bir ikdâm sayesinde imtihan günleri arkadaşlarına tefevvukunu gördükçe o kâşâne-i mînâ-yı hayâlden âfâk-ı iştihâra doğru birer derîçe-i saâdet açılarak, nihâyet, diplomasını aldığı gün orada kendisi için her şey, her türlü vesâil-i mes'ûde-i ma'îşet müheyâ bulunacağına kuvvetli bir itmi'nân-ı kalb ile inanmış, hazırlanmış idi. Okuduğu fen ona "yürüyen vâsil olur; çalış!" diyordu. O da çalışmıştı, son dakikaya kadar son derece gayret ve sebat ile çalışmıştı.

Fakat bu çalışma olanca kuvvetini bel' etmiş, mektepten çıktığı zaman zihninde, vücûdunda yorgunluktan başka bir şey kalmamış idi. Elinde şehâdetnâmesi, kolunda yüzbaşı şeritleri ile ve rehâvet-i lezîze-i muvaffakiyetle artık bir nefes almak için uzanacağı zaman hissetti ki çalışmaya uğraşmaya asıl bundan sonra, bütün çalışmaların uğraşmaların hitama erdiği zehâb-ı tesliyetkâriyle oyalandığı bu dakikada, asıl şimdi başlayacaktır; asıl şimdi o kâşâne-i âmâlin zerrîn tabakalarına birer birer yetişebilmek,

çıkabilmek için çalışmak, uğraşmak, çırpınmak lâzımdır; asıl şimdi yürümeli, hem de yorulmağa, dinlenmeye vakit bulmayarak, böyle ma'yûb ihtiyaçlara kapılmayarak yürümelidir. Halbuki mektep, dersler, fen, bahusûs emel-i terakkî kendisini koştura koştura yormuş, iki adım ziyade atmak için bacaklarında kuvvet bırakmamıştı. Kalbinde müz'ic bir arzû-yı suûd ile, etrafında bir çoklarının yükseldiğini görünce, böyle henüz topraklarda sürünmek onun için tahammül edilmez bir zilletti.

İlk zamanlar kibrine yediremeyerek hissiyatını saklamağa mecbur olmuştu; fakat sonra günden güne ihtiyaçları arttıkça ızdırabı şiddet buldu; nihayet, yine asıl sebep-i ızdırabını saklamak için çalışarak, bu ezâ-yı kalbe mücrimâne tahammül ederek yalnız zarûretinden feryad etmeğe, arkadaşlarından kendisini sevenlere enîn-i hayâtını dinletmeye başladı. Şikayetlerini muhik göstermek için esbâb arar, bulamadıkça bir intikam alır gibi fenne, tahsîl-i fen fikr-i mukaddesine hücum ederdi. Şimdi birkaç zamandır âvâz-ı teşekkîsi perdesini yükseltmişti. İki ufak hemşiresiyle beraber alîl pederinin memleketten gelmesi elinde büyük bir sened-i te'ellüm oluyordu. Artık viziteleri de bırakmış, zaten ihmâl ettiği vazifesini hiç kaydetmez olmuştu. Yalnız şikayet ediyordu, bol bol şikayet ediyordu:

- Onlar da başımda; sanki ben kendimi yaşatabiliyormuşum gibi şimdi onlar da başıma çöktüler. Bedbahtlar! Köyün suyu mu çıktıydı?.. Alîl ise ne yapalım; ben ondan alîlim, ben hepsinden alîl ve biçareyim. Asıl sefâlet benimki, asıl sefil benim. Onlar hiç olmazsa bana dayanıyorlar, bana tutunuyorlar; ben ise... Ah fen!.. Vaktim olsa, ah vaktim olsa sana yapacağımı ben bilirim; tekâmîl seyyiâtınla, tekâmîl iğfâlâtınla bir kadavra teşrîh eder gibi seni teşrîh eder, hakîkatini, o sem-alûd kadîd-i siyahını ortaya atarak bütün seni isteyen, seni seven, sana aldanana, sana tapan zavallılara karşı bağırdım: "İşte perestîde-i fikriniz, perestîde-i rûhunuz... Alın, size mübarek olsun; arzu ettiğiniz kadar sevin, tapın; fakat bizi rahat bırakın, başkalarını rahat bırakın. Onun faydasını, kıymetini, hizmetini biz bilmek istemiyoruz; onları siz kendi kendinize söyleyin, kendi kendinize anlatın; ve sonra, sevdiğinizin başı için,

onun başı için, sonra bize anlatmağa, bizi onlarla daha ziyade aldatmağa kalkışmayın!"

Refiklerinden biri birden elini dudaklarına doğru uzatarak dedi ki:

- Artık yeter, Halil Bey; seni bir tabib dinler gibi dinlemeğe alışmış olanları me'yûs edecek sözler söylüyorsun. Latîfe ettiğini bilmesem hasta olduğuna hükmederim.

Bu şöhret bulmuş, te'mîn-i ikbâl etmiş bir doktordu. Öteki, bu sefer zabt-ı nefse muktedir olamayarak, bütün mağlûbiyet-i âmâliyle inledi:

- Hasta olduğuma hükmedersiniz, öyle mi? Daha doğru bir hüküm vermek için beni siz hasta ettiğinize inanın, beyefendi. Siz, sizler, anlıyor musunuz? Hani tıbbiyede imtihanlarınızı verebilmek için şimdi zelîl ve âciz, ayaklarınızın altında dolaşan arkadaşlarınızdan muâvenet dilenen...

Ve elleriyle yüzünü kapayarak ağladı, ağladı.

Esad Necîb

Senin İçin

"Senin için ölmeliyim!" dediğim zaman rahîm dudakların bir çîn-i giryân-ı teşekkî ile sanki düğümlenerek bir zaman sâkit durur, durur; sonra kaşlarını kaldırarak, siyah kirpiklerinin masûm gölgeleri içinden bir elmas damlası yuvarlanarak boynunu bükersin: - Hayır ölme!

Hergün tekerrür eden bu acı şakama hergün yeni, hergün daha müessir bir vaz'-ı teellümle boyun büküyor; beni hergün biraz daha şefkatli, daha sıcak bir kalb-i hassâs ile seviyorsun. Buna karşı benden gördüğün ihtimâl ki müteheyyic fakat adî bir aşk... En küçük vesile ile dürüş bir pençe-i tahakküm olmaya hazır bir nevâziş... Hergün biraz daha yorgun, hergün biraz daha buruşuk, hergün biraz daha endîşe-nâk bir alın... Bulanık sözler... Bulanık nazarlar... Sen olmasan belki hayâlîme uğramayacak, rüyama girmeyecek birçok âmâl-i telezzüz, âmâl-i huzûr.

Bu emellerin hepsini ben senden bekliyor, bunların hepsine mutlaka senin yorgunluğunla, senin rahatsızlığınla nâil olacağımı da bildiğim halde yine bekliyorum. Şimdiye kadar hergün hayatından,

gençliğinden, güzelliğinden bir parça ayırarak bana verdin; şimdiye kadar hergün müşfik bir nine fedakârlığıyla kendini vererek, kendini bitirerek beni besledin; beni hergün rahatınla, sıhhatinle, saâdetinle besliyorsun...

Ve ben "Senin için ölmeliyim!" dediğim zaman.. bu sözü, -bütün o çektiğin sıkıntılara, verdiğin saâdetlere, verdiğin hayata mukâbil hayatım sanki fedaya değer bir şeymiş gibi- bu soğuk sözü karşında sıkılmadan tekrar ettiğim zaman kalbinin titrediğini, gözlerinin yaşlandığını, boynunun büküldüğünü görüyorum. Sonra da, ah kalbsiz! Sonra da senden.. senin kendi hayatın, bende mahv olacak hayatın için ağladığına zâhib olarak senden şüpheleniyor, siyah gözlerinin masûm yaşına inanmamak istiyorum!

2 Ağustos 1315

Esad Necîb

Güzelliğin

Güzel mi değilsin?.. Evet, ben de o fikirdeyim, güzel değilsin. Sana perestişim güzelliğin için.. Nazarları kamaştırın, yürekleri oynatan o şimşekten çehrende bir lem'a, bir şerâre parladığı için olsaydı karşında bir dakika nazarım kamaşır, bir dakika yüreğim oynardı, bir dakika sana perestiş etmiş olurdu; sonra ihtimâl ki o bir dakikalık zafım için fikren mahçup olur, pişman olur geçerdim.

Şimdiye kadar, emin ol sevgilim, şimdiye kadar hiçbir güzellik beni karşısında bir dakikadan ziyade tutamamış, hiçbir şaşaa nazarımı bir dakikadan ziyade cezbe etmeye muvaffak olamamış, hiçbir câzibe yüreğimi bu kadar uzun bir merbûtiyet-i mesûde ile bağlayamamıştır. Eşyada bir hüsn biliyorum ki mevcudiyeti onların kendilerinden ziyade benim hissime, benim nazarıma, benim zevkime, bana, sırf bana ait; ben olmasam, ben öyle anlamasam, ben öyle görmesem, ben öyle hissetmesem onlar güzel olmayacak, onlardaki o güzellik mevâm olacak, ma'dûm olacak; fakat ben varım, ve benim hissim, nazarım, zevkim var ki onlarda o mevcûdiyet-i hüsnü temin ediyor. Onları bana güzel, muşa'şa', câzib gösteriyor.

Halbuki sen öyle değilsin; güzel olmamakla beraber sende güzelliklerin fevkinde bir tecellî, câzibelerden müessir bir rûh, şimşeklerden hâtif bir şaşaa var; sende öyle bir şey var ki başkasında olsaydı şüphesiz beni lâkayd bırakırdı; öyle bir şey ki işte sende bile benden başkasına benim gibi tesir etmiyor; ondan ancak ben bu kadar müteessir oluyor, ancak ben onunla seni bu kadar seviyorum, sana perestiş ediyorum.

Acaba nedir bu şey ki hiç kimsede, şimdiye kadar hiç kimsede vücûduna tesadüf etmedim?.. Yalnız sende gördüğüm, sende görüp de bayıldığım, sevdiğim, perestiş ettiğim bu şey, bu hiçbir şeye benzemeyen şey sanıyorum ki ben, evet biçare kadın benim... Ve sen yalnız bana beni arz ettiğin için, bana beni sevdirdiğin için seviliyor; bu ezici vazifeyi ifâ edeceğim diye kendi kendini harâbettiğin için bu mükâfata, bu zelif ücrete, bu sadaka-i kalbiyeye şâyân görülyorsun.. Yalnız onun için!

10 Eylül 1315

Esad Necîb